

Head võõrvõimu ohvrid üle Eesti

Proua president

Kõrged Ametikandjad

Head külalised ja riikide esindajad üle Euroopa

Armas eesti rahvas!

Eesti Vabariik tähistab sel aastal oma 100 aasta juubelit. Me peame meeles kõike helget ja head, mis on meie rahvast sel aastasajal saatnud.

Ja me peame meeles ka ülekohut ja katsumusi, mis on saatnud meie rahvast ja tema lapsi.

See on meie kohustus ohvrite ees. Rahva, riigi ja ennekõike inimeseks olemise kohustus.

Tänasest avatud memoriaal on meie austusavaldus nendele Eesti meestele, naistele ja lastele, kes andsid oma elu Eesti eest Nõukogude kommunistliku režiimi ohvritena.

Siin käies meenutagem oma lähedasi ja kõiki eelkäijaid, kes meid silmitult ajaloost vaatavad. Nüüd on mälestuspaik kõigil, kelle hauda me ei tea.

Siin käies mõelgem sellele, et meie jaoks ei ole vabadusel riigina abstraktne hind. Vabaduse kaotus maksis meile natsliku ja kommunistliku režiimi sobingu tulemusel rohkem kui viiendiku meie inimestest. Me mälestame ka neid, kellele okupatsioonide terrori tõttu ei antud võimalust sündida. Kommunistlik terror oli genotsiid meie rahvuse hävitamiseks.

23. august, Molotovi-Ribbentropi pakti aastapäev, on üleeuroopaline mälestuspäev kõigile totalitaarsete režiimide ohvritele.

Me langetame pea ja mälestame kõigi rahvaste ohvreid. Hullumeelsed utoopiad, mis seadsid eesmärgiks inimese olemuse vägivalla, raua ja verega ümber kujundada, on võrdselt inimsusvastased. Natslik ideoloogia ja kuriteod on Euroopas ühemõtteliselt hukka mõistetud. Meie kohus ohvrite ees on anda Euroopa ühismälus ja ühises teadvuses samaväärne asukoht kommunistliku ideoloogia ajendil sooritatud kuritegudele.

Täna toimub siin kõrval ajaloomuuseumis üleeuroopaline konverents kommunismi kuritegudest. Koos kaheksa Euroopa riigi esindajatega võtsime me täna hommikul vastu ühisavalduse, millega mälestasime totalitarismi ohvreid ning rõhutasime vajadust jätkata riikidevahelist koostööd kommunistlike režiimide sooritatud kuritegude uurimisel ja süüdlaste tuvastamisel. Riikide esindajad avaldasid toetust plaanile rajada Tallinna, patarei vanglasse euroopa ainus rahvusvaheline kommunismi kuritegude muuseum ja uurimiskeskus.

Meie kohus on teadmine juhtunust viia maailma ühisesse teadvusesse. See tõde on kaitsekilp ajaloo verisele kordumisele.

Tõde võib olla ebamugav. Kuid Tõe vääriline tuleb osata olla. Muidu oleme läätseleeme eest iseennast maha müünud. Meie rahva lugu Nõukogude Liidu kommunistliku režiimi okupatsioon on ohvrite lugu ja võitluse lugu. Me peame meeles kõiki vapraid mehi ja naisi, kes astusid ülekohtule vastu kas sõna või relvaga. Täna möödub 39 aastat Balti Apelist. Kolme Balti riigi 45 kodanikku julgesid nõuda vabadust meie riikidele. Nende seas oli neli vaprat eestlast. Meie hulgast lahkunud Erik Udam ja Endel Ratas. Ja tänu Looja ettehooldusele Nõukogude koonduslaagritest eluga naasnud

Enn Tarto ja Mart Niklus. 31. augustil, Vene okupatsioonivägede lahkumise 24. aastapäeval tunnustame Estonia kontserdisaalis tõe ja vabaduse eest võidelnuid ning hakkame seda tegema igal aastal.

Meie kohus on julgeda seista tõe eest. Kui on ohvrid, siis on ka süütegu ja vastutus. Kui oli rahvusvahelise õiguse rikkumisest tulenev okupatsioon, siis on ka vastutus selle okupatsiooni tagajärgede eest. Me tegeleme nii ohvrite mälestamise, süüdlaste uurimise, ajaloolise tõe teadvustamise kui ka okupatsioonist tuleneva vastutusega. Aluseks sellele on rahvusvaheline õigus ning eesti rahva esinduskogu, riigikogu sellekohased otsused.

Kas pöörame ohvritele selja ja ütleme et minevikus oli mis oli, ja unustame, või ütleme sirge seljaga, et okupantriigi õigusjärglasel lasub vastutus? Kas mugav unustamine või ebamugav tõe tunnistamine? Mingem ja küsigem vastus sellele küsimusele nimedelt seintel. Nende pädevuses on õigus unustada. Meie pädevuses lihtsalt seda pole.

Kurjus kardab tõde. Üleeile öösel, poolteist päeva enne memoriaali avamist rüvetasid kellegi käed püha mälestusmärgi Kalevi-Liival. Kui läbinähtav ja jäle on see provokatsioon. Kurjus ei võida, kui julgeme tõe eest seista.

Suur tänu kõigile Eesti inimestele, kes andsid oma panuse selle mõjusa mälestuspaiga rajamisse.

Nimetan siinkohal:

memoriaali autorid:

Kalle Vellevoog, Jaan Tiidemann ja Tiiu Truus (arhitektuur ja maastikuarhitektuur)

Kirke Kangro (skulptuuraalne lahendus)

Lidia Zarudnaja (haljastuse lahendus)

Martin Pedanik (graafiline disain)

Meie hulgast lahkunud Margus Triibmann (ohvitseride mälestusmärgi tehniline lahendus)

Martin Prommik, Kersti Nigols, Liis Voksepp, Annika Liivo, Marianna Zvereva (projektimeeskond)

Žürii eesotsas Euroopa Parlamendi liikme Tunne Kelamiga. Riigi Kinnisvara Aktsiaselts tööde korraldajana ja ehitajad.

Eesti Mälu Instituut

Kuid ennekõike läbi aastakümnete kõik kommunistlike kuritegude ohvrite nimekirjade koostajad eesotsas Leo Õispuuga. Eesti inimesed, kes viisid kivid oma lähedaste ja sõprade mälestuseks Pilstverre, ja need kes kogusid allkirju terve inimpõlve vältel, et tänane päev saaks teoks.

Aitäh teile kõigile südamega tehtud töö eest.

Kui vanglast naasnud Lagle Parek käis täpselt kolmkümmend aastat tagasi välja mõtte stalinismiohvrite mälestusmärgi rajamisest, julges algatusega koheselt liituda kuusteist inimest. Tõde veel kardeti. Tõde on meid vabastanud ja nüüd on meie asi anda see tõde möödanikust edasi maailmale, oma lastele ja veel sündimata eestlaste põlvkondadele. Olgem nende väärilised, kes on seisnud tõe eest, olgem nende mälestuse väärilised, kes andsid oma elu kommunistliku ideoloogia ohvreina selle eest, et armastasid oma kodu, peret ja Eestit.

Nüüd asetan ma memoriaali jalamile pärja koos läti, Leedu, Rumeenia ja Horvaatia justitsministritega.